

TRAFICOM

Liikenne- ja viestintävirasto
Transport- och kommunikationsverket
Finnish Transport and Communications Agency

Katsastusalan tilannekatsaus 2019

Traficom in julkaisu
Traficoms publikation
Traficom Publications

21/2019

Sisällysluettelo

1	Tausta ja tavoite	1
2	Katsastuspalveluiden saatavuus	2
2.1	Toimilupamuutokset.....	2
2.2	Raskaan kaluston katsastuspalvelut	2
2.3	Katsastustoimipaikat ja liikennekäytössä olevat autot.....	3
3	Markkinat	4
3.1	Hintakehitys.....	4
3.2	Markkinaosuudet	6
4	Katsastamattomat autot liikenteessä	7
5	Katsastustoiminnan laatu	8
5.1	Katsastustoiminnan laadun arviointi	8
5.2	Katsastustoimipaikkojen toiminnan laadun arviointi.....	12
5.3	Yhteenveto laadun kehityksestä.....	14
6	Valvonta	14
6.1	Yleistä	14
6.2	Katsastustoimipaikkojen valvontatarkastukset.....	15
6.3	Ajoneuvojen uudelleen tarkastaminen välittömästi katsastuksen jälkeen..	16
6.4	Katsastustoiminnan laatua koskevat reklamaatiot	17
6.5	Erikoiskatsastusten valvonta	17
6.6	Hallinnolliset sanktiot	18
7	Työvoiman saatavuus ja katsastajakoulutuksen tilanne	19
7.1	Työvoiman saatavuus	19
7.2	Katsastajakoulutus.....	20
8	Tulevat muutokset	21
8.1	Katsastuslainsäädännön uudistus.....	21
9	Yhteenveto	21

1 Tausta ja tavoite

Katsastuksen tarkoitus on varmistaa, että ajoneuvot pidetään turvallisessa ja ympäristön kannalta hyväksyttävässä kunnossa niiden käytön ajan. Ajoneuvojen liikennekelpoisuus varmistetaan pääasiassa määräaikaikatsastuksin. Suomessa katsastustoimintaa saa harjoittaa Traficom in myöntämällä katsastusluvalla. Vuosittain Suomessa suoritetaan n. 3,5 miljoonaa määräaikaikatsastusta ja niiden jälkitarkastusta. Katsastustoimintaa harjoitettiin vuoden 2018 lopulla 552 toimipaikalla.

Katsastustoimintaa koskevat reunaehdot säännellään EU:n katsastusdirektiivissä (2014/45/EU). Tämän lisäksi katsastustoimintaa säännellään myös kansallisesti esimerkiksi katsastuslupien osalta. Viime vuosina suurimpia katsastusalaa koskevia muutoksia ovat olleet vuonna 2014 voimaan tullut muutos, joka mahdollisti ensimmäistä kertaa katsastusten suorittamisen korjaamoilla, sekä katsastuslupien jaottelun kevyiden ja raskaiden ajoneuvojen välillä. Samoin myös keväällä 2018 voimaantullut katsastusdirektiivin muutos ja samassa yhteydessä toteutettu henkilö- ja pakettiautojen sekä raskaiden nelipyörien katsastusvälin harventaminen tulee aiheuttamaan merkittäviä muutoksia katsastusalalle. Näiden muutosten vaikutusten seuraamiseksi Traficom on julkaissut vuodesta 2015 alkaen katsastusalan tilannekatsauksia.

Tässä raportissa käsitellään katsastusalan kehitystä. Raportti on jatkoa vuonna 2015 julkaistuille Katsastuslain uudistuksen vaikutusten seuranta –raporteille sekä Katsastusalan tilannekatsaus 2016 , 2017 ja 2018 raporteille. Tässä julkaisussa käydään läpi vuonna 2018 tapahtunutta kehitystä sekä pyritään tarkastelemaan katsastusalan kehitystä aiempaa pidemmällä aikavälillä. Raportin luvussa 2 tarkastellaan katsastuspalveluiden saatavuutta. Luvussa 3 käsitellään katsastamattomia autoja liikenteessä. Luvussa 4 keskitytään markkinoiden kehitykseen. Katsastuksen laatua käsitellään luvussa 5. Katsastuksenvalvonnan menetelmiä ja tuloksia käsitellään luvussa 6. Luvussa 7 kuvataan katsastajien koulutus- ja työvoima-asioita. Luku 8 keskittyy katsastuksen lainsäädäntöön ja sen tuleviin muutoksiin.

2 Katsastuspalveluiden saatavuus

2.1 Toimilupamuutokset

Katsastustoimilupien määrä on jatkanut edellisvuosien tapaan kasvuaan. Vuoden 2018 loppuun mennessä kasvu oli kuitenkin vielä kahta edeltävää vuotta vilkkaampaa lupien määrän kasvaessa edellisestä vuodesta hieman yli 8% 552:een toimilupaan. Vuoden 2017 lopulla toimilupia oli 509 ja kasvua vuoteen 2016 nähden oli 3%. Näin ollen myös vuoden 2018 lukujen valossa voidaan tukea vuoden 2017 raportin johtopäätöstä siitä, että vuonna 2014 tehdyn lakimuutoksen tavoitteet alalle tulon helpottumisesta ovat toteutuneet.

Vuonna 2018 lähes joka maakunnassa katsastustoimipaikkojen määrä kasvoi. Ainoastaan Kainuussa toimipaikkojen määrä pysyi edellisvuoteen verrattuna ennallaan. Suhteellisesti eniten lisäystä toimipaikkojen määrään tuli Pohjanmaalle (+14%), Etelä-Karjalaan, Pirkanmaalle ja Satakuntaan (kaikissa +13%). Määrällisesti eniten uusia katsastustoimilupia tuli Uudellemaalle (12 kpl).

Taulukko 1 Katsastustoimipaikkojen lukumäärä maakunnittain

Toimipaikkojen määrä	31.12.2015	31.12.2016	31.12.2017	31.12.2018	Muutos toimipaikkojen lukumäärässä 1.1.2018-1.1.2019	Suhteellinen muutos toimipaikkojen määrässä 1.1.2018-1.1.2019
Etelä-Karjala	15	16	16	18	+2	+13 %
Etelä-Pohjanmaa	23	24	27	28	+1	+4 %
Etelä-Savo	17	18	18	19	+1	+6 %
Kainuu	9	10	11	11	0	+0 %
Kanta-Häme	18	18	18	20	+2	+11 %
Keski-Pohjanmaa	7	8	9	10	+1	+11 %
Keski-Suomi	22	22	23	25	+2	+9 %
Kymenlaakso	17	18	18	19	+1	+6 %
Lappi	34	36	34	36	+2	+6 %
Pirkanmaa	37	39	38	43	+5	+13 %
Pohjanmaa	14	15	14	16	+2	+14 %
Pohjois-Karjala	14	13	13	14	+1	+8 %
Pohjois-Pohjanmaa	45	47	43	46	+3	+7 %
Pohjois-Savo	22	22	23	24	+1	+4 %
Päijät-Häme	16	18	19	21	+2	+11 %
Satakunta	21	22	23	26	+3	+13 %
Uusimaa	101	104	115	127	+12	+10 %
Varsinais-Suomi	40	45	47	49	+2	+4 %
YHTEENSÄ	472	495	509	552	+43	+8 %

2.2 Raskaan kaluston katsastuspalvelut

Raskaiden ajoneuvojen katsastuspalveluita tarjosi vuoden 2018 päättyessä 341 toimijaa, joista 283 suoritti kaikkia raskaan kaluston katsastustyyppisiä. Loput 58 keskit-

tyivät määräaikais- ja valvontakatsastuksiin. Tarjonta on kasvanut hieman edellisvuodesta, jolloin raskaan kaluston palveluita tarjosi 334 toimijaa (281 kaikkia katsastuslajeja, 53 määräaikais- ja valvontakatsastuksia).

2.3 Katsastustoimipaikat ja liikennekäytössä olevat autot

Vuoden 2018 lopussa liikennekäytössä olevia henkilö- ja pakettiautoja oli Suomessa yhteensä 3 016 268 kappaletta, joista 89 % (2 691 044) oli henkilöautoja ja 11 % (325 224) pakettiautoja. Selkeästi vähiten henkilö- ja pakettiautoja toimipaikkaa kohden oli Lapissa (3009) ja eniten Pohjanmaalla (7088). Laskettaessa maakuntien keskiarvo, vuonna 2018 henkilö- ja pakettiautoja oli 5291 toimipaikkaa kohden.

Kaikissa maakunnissa Kainuuta lukuun ottamatta henkilö- ja pakettiautojen määrä toimipaikkaa kohti laski vuonna 2018. Eniten laskua tapahtui Pohjanmaalla (-12%), jossa toimipaikkojen lukumäärän kasvu oli suhteellisesti suurinta Suomessa. Henkilö- ja pakettiautojen määrä toimipaikkaa kohti laski loogisesti myös Etelä-Karjalassa (-11%), Satakunnassa (-11%) ja Pirkanmaalla (-10%), joissa Pohjanmaan tavoin toimipaikkojen lukumäärän kasvu oli suhteellisesti voimakkainta Suomessa.

Edellisvuosien trendi, jossa katsastustoimipaikkojen lisääntymisestä johtuen toimipaikkojen käyttöasteet laskevat, näyttää siis toteutuvan edelleen.

Taulukko 2 Liikennekäytössä olevat henkilöautot ja pakettiautot, 31.12.2018

	Toimipaikkojen lkm	Henkilö-autojen (HA) lkm	Paketti-autojen (PA) lkm	Maakunnan HA+PA / toimipaikat	Maakunnan HA+PA / koko Suomen HA+PA
Etelä-Karjala	18	70 853	6 899	4 320	2,6 %
Etelä-Pohjanmaa	28	110 550	17 116	4 560	4,2 %
Etelä-Savo	19	78 207	10 263	4 656	2,9 %
Kainuu	11	38 826	5 680	4 046	1,5 %
Kanta-Häme	20	93 805	11 108	5 246	3,5 %
Keski-Pohjanmaa	10	36 365	5 028	4 139	1,4 %
Keski-Suomi	25	137 118	16 448	6 143	5,1 %
Kymenlaakso	19	96 826	9 792	5 611	3,5 %
Lappi	36	93 223	15 106	3 009	3,6 %
Pirkanmaa	43	249 883	27 671	6 455	9,2 %
Pohjanmaa	16	100 336	13 064	7 088	3,8 %
Pohjois-Karjala	14	84 769	10 688	6 818	3,2 %
Pohjois-Pohjanmaa	46	197 087	24 845	4 825	7,4 %
Pohjois-Savo	24	123 208	15 354	5 773	4,6 %
Päijät-Häme	21	100 461	11 373	5 325	3,7 %
Satakunta	26	123 537	17 102	5 409	4,7 %
Uusimaa	127	710 459	78 152	6 210	26,1 %
Varsinais-Suomi	49	245 531	29 535	5 614	9,1 %
Yhteensä	552	2 691 044	325 224	5 291 (Laskettu maakuntien keskiarvona)	100 %

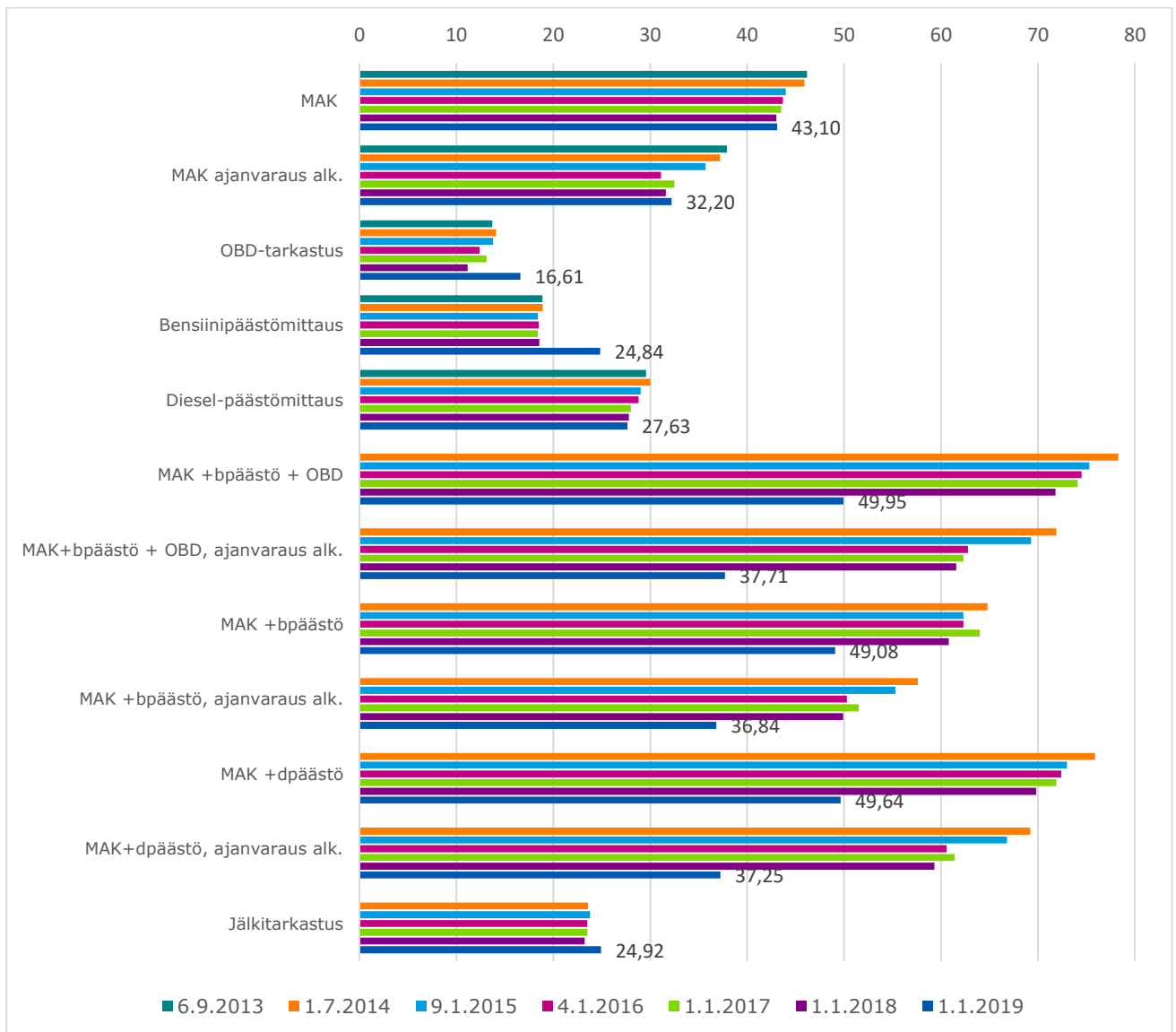
3 Markkinat

3.1 Hintakehitys

Vuoteen 2019 tultaessa katsastusten hinnoissa tapahtui mielenkiintoisia muutoksia edellisvuosiin nähden. Muutokset johtunevat mm. toukokuussa tehdyistä säädös-
muutoksista, joilla harvennettiin henkilö- ja pakettiautojen määräaikaikatsastusvä-
lejä sekä muutettiin hieman päästömittausten suorittamista.

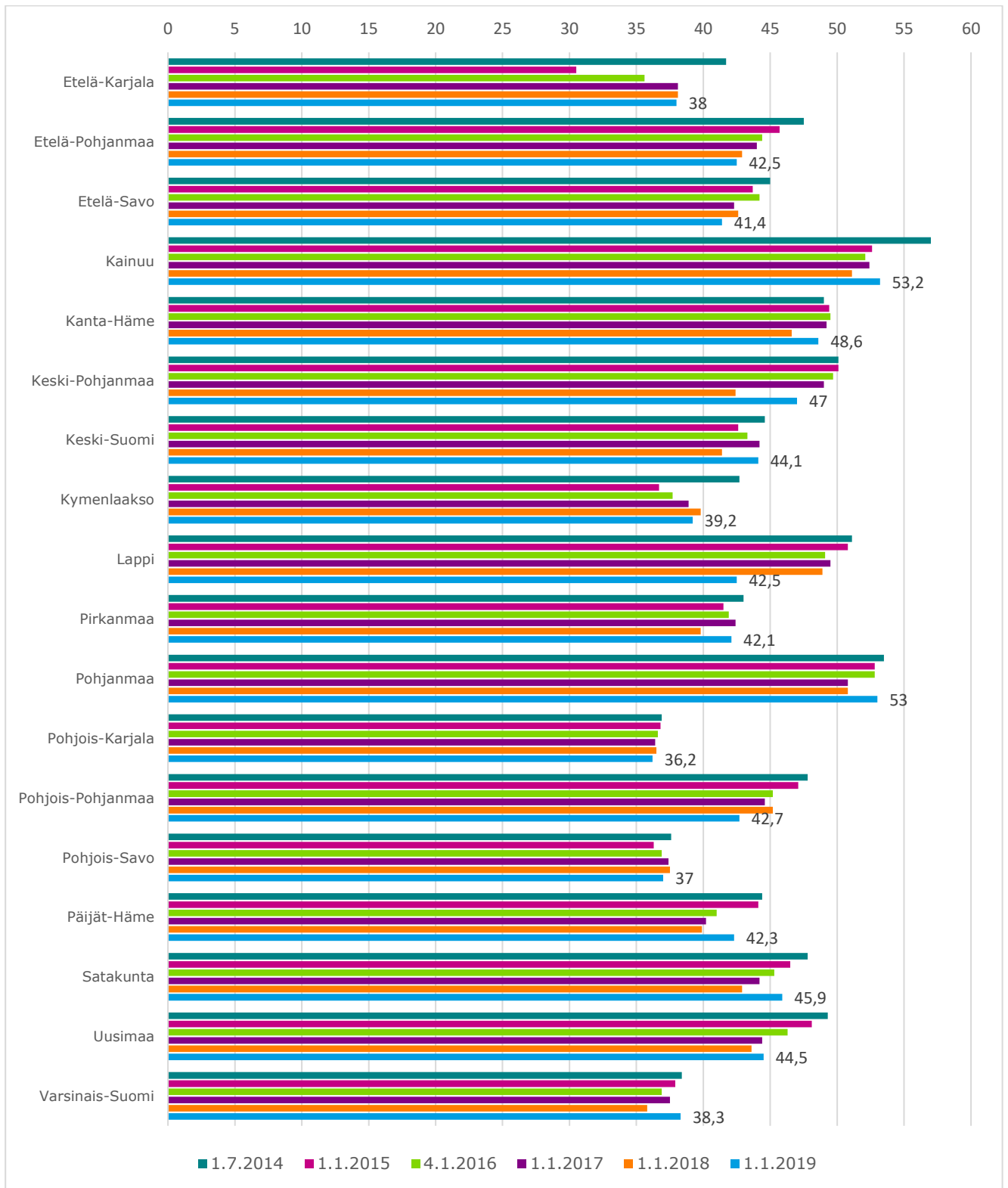
Traficom in Katsastushinnat.fi -palvelulta hankkimien tietojen mukaan määräaikaik-
katsastuksen keskihinta oli 1.1.2019 43,10 € (ajanvarauksella 32,20€). Määräaikaik-
katsastuksen ja bensiinipäästömittauksen keskihinta oli 49,08 € (ajanvarauksella
36,84 €) ja määräaikaikatsastuksen ja dieselpäästömittauksen keskihinta oli 49,64
€ (ajanvarauksella 37,25 €).

Eryisesti niin sanottujen paketoitujen katsastusten (yhdistelevät määräaikaikatsas-
tuksen ja päästömittauksia) hinnat putosivat vuoteen 2019 tullessa reilusti edellis-
vuosiin nähden. Hinnat laskivat paketista riippuen noin 12-24 €.

Kuva 1. Katsastusten hintakehitys (keskiarvo) 2013-2018.

Ilman etukäteisvarausta suoritettavan määräaikaikatsastuksen hinta on laskenut kahdeksassa maakunnassa ja noussut kymmenessä vuoden 2018 alkuun verrattuna. Määräaikaikatsastuksen keskihinta oli edullisin Pohjois-Karjalassa (36,2 €) ja kallein Kainuussa (53,2 €). Hintojen lasku oli enimmäkseen hyvin pientä, sillä viidessä maakunnassa laskua oli alle euron ja kahdessa maakunnassa alle 2,5 euroa. Lappi sen sijaan erottuu joukosta: siellä keskimääräinen hinta laski jopa 6,4 €. Hintojen nousu taas oli tyypillisimmillään 2-3 euron luokkaa (kahdeksassa maakunnassa nousua tapahtui tällä välillä). Keski-Pohjanmaalla hintojen kasvu oli selkeästi korkeinta hintojen noustessa keskimäärin 4,6 €.

Kuva 2. Ilman etukäteisvarausta suoritettavan määräaikaiskatsastuksen hinnan (€) kehitys maakunnittain.

3.2 Markkinaosuudet

Vuonna 2018 A-Katsastus Oy oli edelleen selkeästi Suomen suurin katsastusyriitys lähes 25% osuudella kaikista toimipaikoista. Selkeästi toiseksi suurin oli niin ikään

aiempien vuosien tapaan K1 Katsastajat Oy lähes 13% toimipaikkaosuudellaan. Tehtyjen katsastusten määriä tarkastellessa samat tahot olivat myös selkeä kärkikaksikko.

Yleisesti ottaen toimipaikkojen kehitys kohti pienempiä toimijoita jatkuu. Muiden kuin isoimpien toimijoiden markkinaosuus kasvoi vuoden 2017 lopun 43,7 prosentista 52,9 prosenttiin.

Vuoden 2018 elokuussa A-katsastus oy ja Katsastuspiste Suomi oy perustivat yhteisyrityksen A-katsastuspiste oy. Uuden yrityksen myötä Pohjois-Suomen katsastustoiminta keskittyy vahvasti yhdelle toimijalle. Toimijoiden markkinaosuuksia tarkastellessa voidaan todeta, että uusi yritys näkyy markkinakuvassa toimipaikkojen lukumäärän suhteen jo vuoden 2018 lopussa. Tehtyjen katsastusten valossa markkinaosuuksia tarkastellessa A-katsastuspisteen status näkyy vasta vuoden 2019 jälkeen.

Taulukko 3. Markkinaosuudet 2018

Yritys	Toimipaikkojen lukumäärä 31.12.2018	Suhteellinen osuus toimipaikoista 31.12.2018	Suhteellinen osuus tehdyistä katsastuksista 31.12.2018
A-Katsastus oy	136	24,6 %	23,0 %
K1 Katsastajat oy	70	12,7 %	11,2 %
Yksityiset K-asetat oy	39	7,1 %	5,9 %
A-Katsastuspiste oy	32	5,8 %	1,3%
HelppoKatsastus oy	20	3,6 %	3,4 %
E. Valjakka oy	14	2,5 %	2,3 %
Muut	241	43,7 %	52,9 %
Yhteensä	552	100 %	100 %

Taulukko 4. Markkinaosuudet 2012-2018

Yritys	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
A-Katsastus Oy	33,2 %	32,4 %	29,1 %	27,1 %	25,5 %	25,2 %	24,6 %
K1 Katsastajat Oy	13,6 %	12,4 %	14,8 %	12,0 %	12,4 %	11,9 %	12,7 %
Yksityiset K-asetat Oy	10,3 %	9,8 %	8,4 %	7,4 %	6,4 %	6,4 %	7,1 %
A-Katsastuspiste oy	-	-	-	-	-	-	5,8 %
HelppoKatsastus Oy	1,8 %	2,2 %	2,0 %	3,0 %	3,7 %	3,7 %	3,6 %
E. Valjakka Oy	3,0 %	2,9 %	2,7 %	2,7 %	2,6 %	2,4 %	2,5 %
Muut	38,0 %	40,3 %	42,9 %	47,8 %	49,4 %	50,5 %	43,7 %
Yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

4 Katsastamattomat autot liikenteessä

Poliisiautoihin asennetut Revika-laitteet lukevat liikenteessä ajoneuvojen rekisterikilpiä, vertaavat niitä Traficom in ajoneuvorekisteristä poimittuun luetteloon ajoneuvojen käyttöä koskevista rajoitteista ja hälyttävät havaitessaan rajoitteellisen ajoneuvon. Vuonna 2018 Revika-laitteiden havaitsemista ajoneuvoista 1,5 % oli määräaikaikatsastamattomia. Tämä osuus pysyi jotakuinkin samana koko vuoden.

Vuonna 2017 osuus oli 1,6 %. Määräaikaikatsastamattomista ajoneuvoista tehtiin keskimäärin 93 000 havaintoa kuukaudessa vuonna 2018.

5 Katsastustoiminnan laatu

Katsastustoiminnan tavoitteena on vähentää liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden henkilöiden sekä ympäristöhaittojen määrää varmistamalla, että liikenteessä käytettävät ajoneuvot pidetään turvallisessa ja ympäristön kannalta vaatimustenmukaisessa kunnossa.

Direktiivin (2014/45/EU) mukaan ajoneuvojen liikennekelpoisuutta tai ympäristöystävällisyyttä heikentävien vikojen havaitseminen ja korjaaminen jo varhaisessa vaiheessa ehkäisisi onnettomuuksia tai voisi lieventää onnettomuuksien seurauksia sekä parantaisi ympäristön tilaa vähentämällä viallisia ajoneuvoista aiheutuvien ympäristöhaittojen määrää.

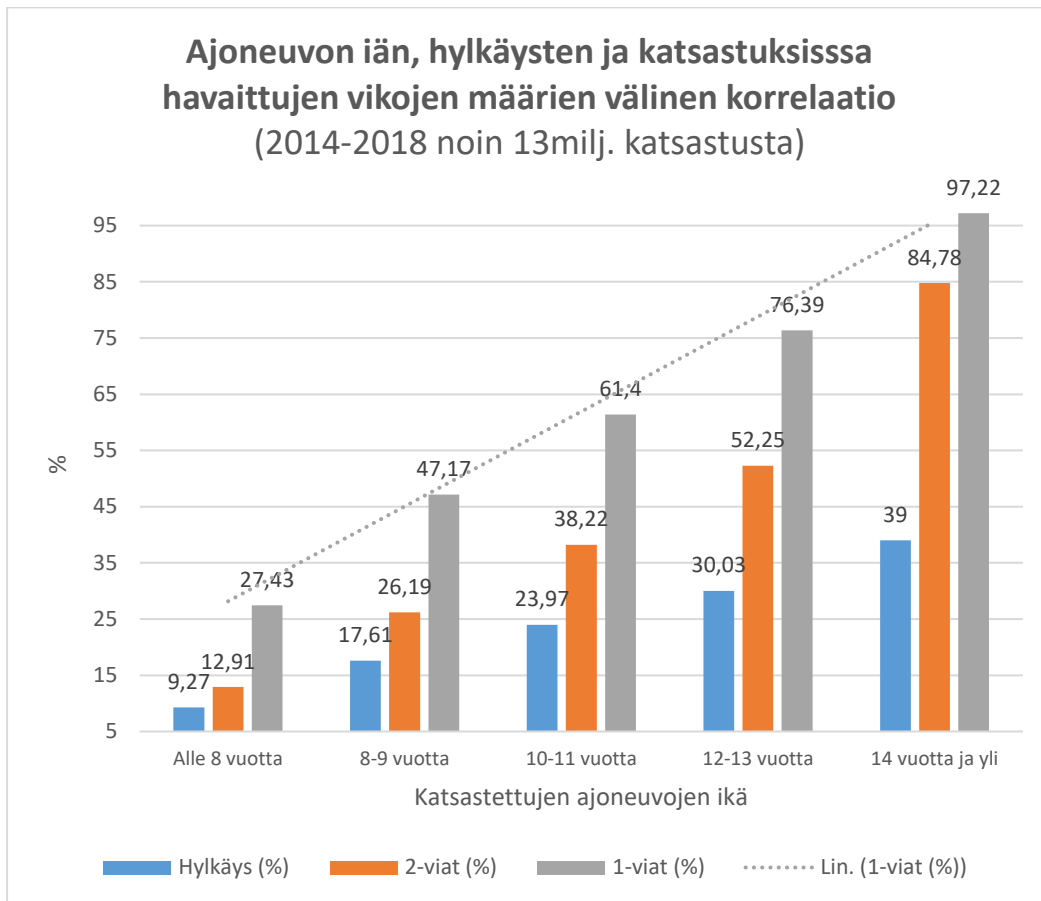
5.1 Katsastustoiminnan laadun arviointi

Katsastustoiminnan laatu voidaan määritellä toiminnan kyvyksi havaita ja vähentää liikenteessä käytettävien ajoneuvojen liikennekelpoisuutta heikentäviä sekä tarpeettomia ympäristöhaittoja aiheuttavia vikoja. Toisin sanoen mitä tehokkaammin katsastuksessa havaitaan ajoneuvoissa olevat viat, sitä todennäköisimmin katsastuksen avulla vähennetään liikenteessä kuolleiden ja loukkaantuneiden henkilöiden sekä liikenteestä aiheutuvien ympäristöhaittojen määrää ja sitä laadukkaammasta katsastustoiminnasta on kyse.

Tässä raportissa katsastustoiminnan laatua ja laadunkehitystä arvioidaan analysoimalla katsastuksista Traficom in ylläpitämään rekisteriin tallennettuja vikoja sekä hylättyjen katsastusten määriä. Katsastuksista tallennettuja tietoja sekä ajoneuvojen muita tietoja analysoimalla on osoitettu, että katsastuksissa havaittujen vikojen, hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastukseen esitettyjen ajoneuvojen iän välillä on voimakas korrelaatio. Toisin sanoen ajoneuvojen ikääntyessä katsastuksessa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten osuus kasvaa voimakkaasti.

Kun alle kahdeksan vuotta vanhoista ajoneuvoista on hylätty 1.1.2014 - 31.12.2018 välisenä aikana katsastuksessa noin yhdeksän prosenttia, 14 vuotta ja sitä vanhemmista ajoneuvoista hylättiin lähes 40 prosenttia. Myös vakavien vikojen (2-vika) suhteellinen osuus kasvoi siirryttäessä alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastuksiin noin 13 prosentista noin 85 prosenttiin. Lisäksi alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vähäisten vikojen (1-vika) suhteellinen osuus oli noin 27 prosenttia, mutta 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastuksissa osuus oli noin 97 prosenttia. Toisin sanoen siirryttäessä alle kahdeksan vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastustuloksista 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastustuloksiin kasvoi hylättyjen ajoneuvojen osuus noin neljä kertaa suuremmaksi, vakavien vikojen (2-vika) osuus noin seitsemän kertaa suuremmaksi ja vähäisten vikojen (1-vika) osuus lähes neljä kertaa suuremmaksi (Yhdessä katsastuksessa voidaan havaita useita samaan vakavuusluokitteluun kuuluvia vikoja).

Katsastuksissa havaittujen vikojen, hylättyjen katsastuspäätösten ja katsastettujen ajoneuvojen iän välinen korrelaatio voidaan esittää 3 mukaisella tavalla.

Kuva 3. Katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten sekä katsastettujen ajoneuvojen iän välinen korrelaatio (Määräaikaikatsastukset 2014-2018, yht. noin 13 milj. katsastusta).

Direktiivin (2014/45/EU) mukaan katsastuksessa havaitut viat tulee luokitella seuraavalla tavalla:

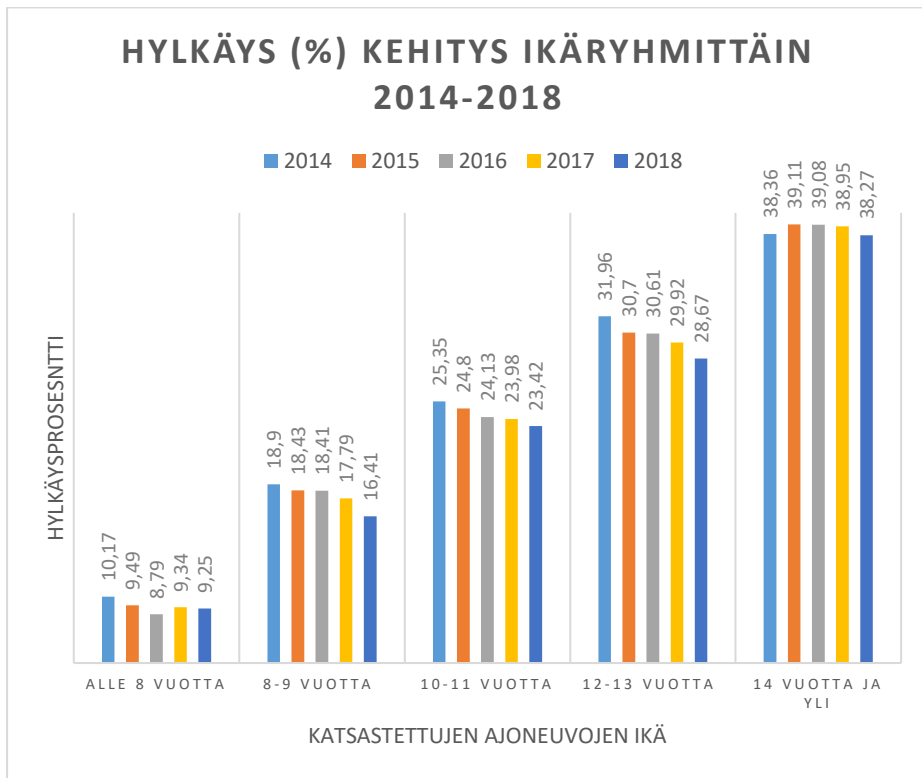
Korjauskehotus (1-vika) on vähäinen vika, jolla ei ole merkittävää vaikutusta ajoneuvon turvallisuuteen eikä ympäristöön.

Hylätty (2-vika) on vakava vika, joka voi vaarantaa ajoneuvon liikenneturvallisuuden, vaikuttaa ympäristöön taikka aiheuttaa vaaraa muille tienkäyttäjille.

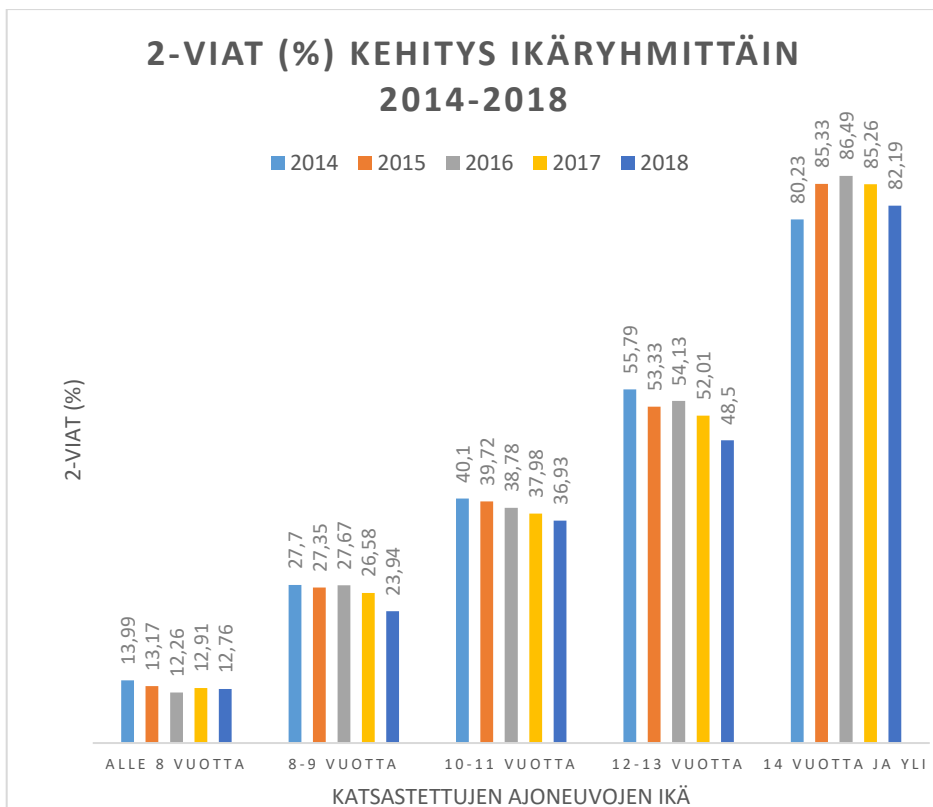
Ajokielto (3-vika) on vaarallinen vika, joka suoraan tai välittömästi vaarantaa liikenneturvallisuuden tai aiheuttaa merkittävää haittaa ympäristölle.

Tarkasteltaessa katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten suhteellisten osuuksien voimakasta kasvua on ymmärrettävä, ettei kasvu ole yksistään seurausta ajoneuvojen ikääntymisestä vaan siitä, että ajoneuvojen ikääntymisellä on yhteys myös moniin muihin vikaantumiseen vaikuttaviin tekijöihin. Tällaisia ovat mm. ajoneuvon ajomäärä (matkamittarilukema), huollon laatu, omistajuus (leasing vai yksityinen), ajoneuvosta huolehtimiseen käytettävien panosten muuttuminen, ajoneuvon käyttötarkoituksen muuttuminen, ajoneuvon käyttöympäristön muuttuminen, käyttötavan muutokset, ympäristövaikutukset (kuten korrosio) sekä ajoneuvojen teknisten ominaisuuksien ja ajoneuvotekniikan kehitys. Toisin sanoen tarkasteltaessa ajoneuvojen ikääntymisen vaikutuksia tarkastellaankin tosiasiaa saman aikaisesti lukuisten muidenkin eri tekijöiden aiheuttamia yhteisvaikutuksia.

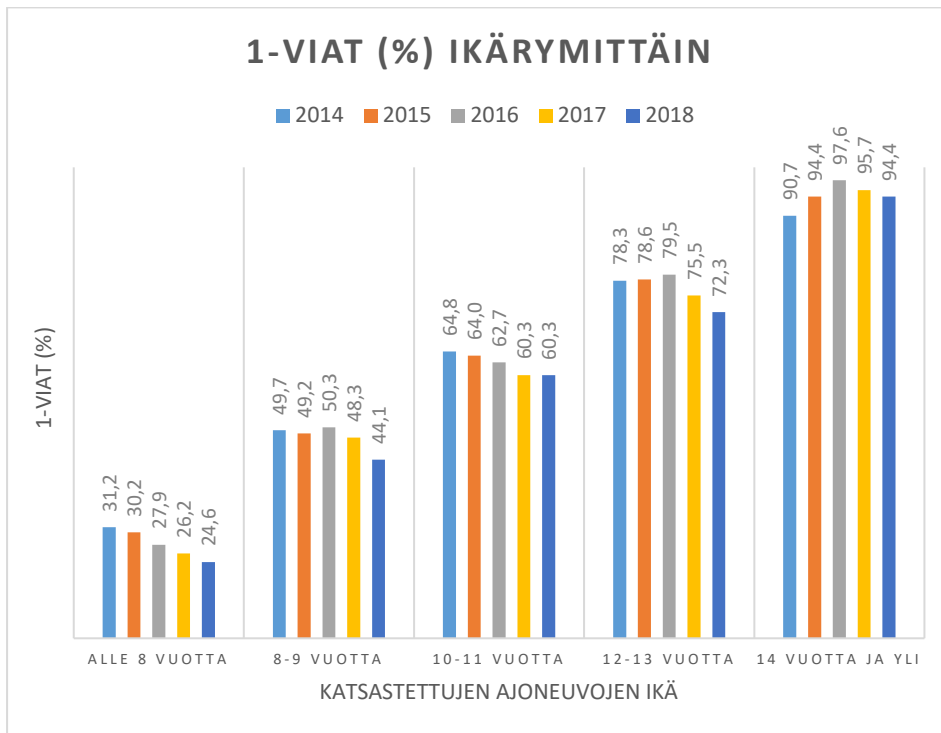
Kuvissa 4,5 ja 6 on esitetty hylättyjen katsastusten sekä katsastuksissa havaittujen vikojen suhteelliset osuudet (%) ikäryhmittäin 2014-2018.

Kuva 4. Eri ikäisten ajoneuvojen hylättyjen katsastusten suhteellisten osuuksien kehitys 2014-2018 välisenä aikana.

Kuva 5. Eri ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vakavien vikojen (2-vika) suhteellisten osuuksien kehitys 2014-2018 välisenä aikana.

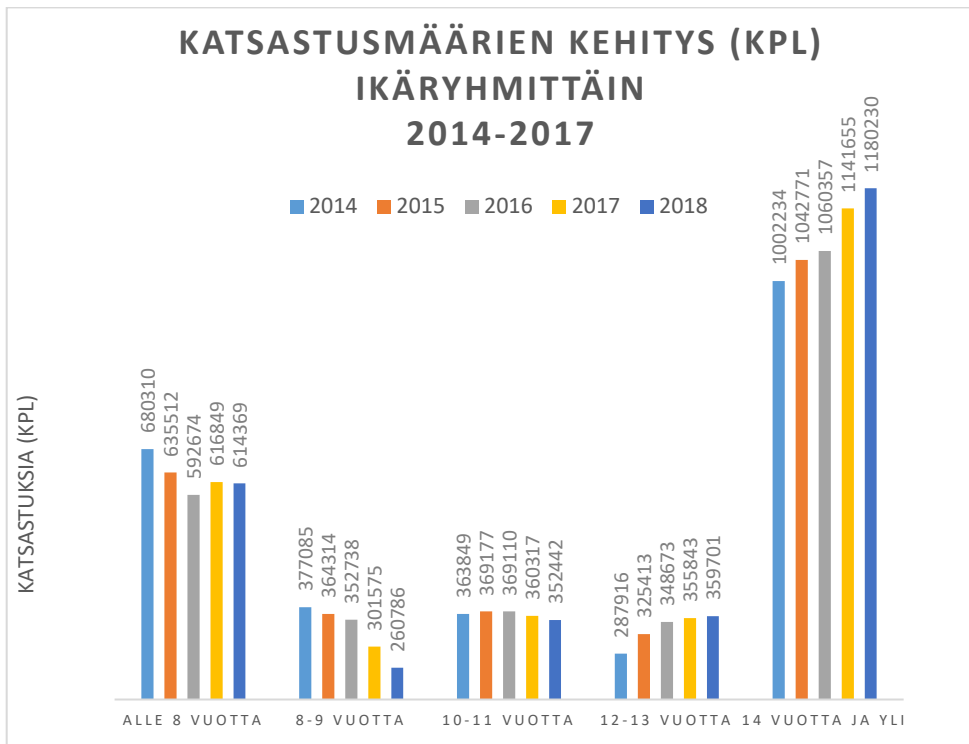

Kuva 6. Eri ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vähäisten vikojen (1-vika) suhteellisten osuuksien kehitys 2014-2018 välisenä aikana. Yhdessä ajoneuvossa voidaan havaita useita saman vakavuuden vikoja.

Kuvista 4, 5 ja 6 voidaan havaita, että hylättyjen katsastusten sekä katsastuksissa havaittujen vakavien (2-vikojen) sekä vähäisten vikojen (1-vikojen) suhteelliset osuudet eivät ole muuttuneet merkittävästi 2014-2018 vaikkakin ne ovatkin laskeneet tarkastelujakson aikana.

Suomessa katsastetaan vuosittain noin 2,7 milj. ajoneuvoa. Suurin osa katsastetuista ajoneuvoista on iältään 14 vuotta tai sitä vanhempia (vuonna 2018 yht. 1 180 230 katsastusta). Toiseksi eniten katsastuksia suoritetaan alle 8 vuotta vanhoille ajoneuvoille (614 369 katsastusta). Muihin ikäryhmiin (8 - 9 vuotta, 10 - 11 vuotta, 12 - 13 vuotta) kuuluvien ajoneuvojen katsastusten vuosittainen määrä on ollut noin 300 000 katsastusta/vuosi. Alle 8 vuotta vanhojen ajoneuvojen katsastusten suhteellinen osuus kaikista katsastuksista on siis ollut 2018 noin 22 %, 14 vuotta ja sitä vanhempien ajoneuvojen katsastusten osuus noin 43%.

Eri ikäryhmissä olevien ajoneuvojen katsastusmäärien kehitys 2014-2018 välisenä aikana voidaan esittää 7 mukaisella tavalla.

Kuva 7. Eri ikäryhmiin kuuluvien ajoneuvojen katsastusmäärien kehitys 2014-2018.

Kuvasta 7 on havaittavissa, että suurimman ikäryhmän eli vanhimpien ajoneuvojen (14 vuotta ja sitä vanhemmat) katsastusten vuosittainen lukumäärä on jatkanut kasvuaan vuosien 2014-2018 välisenä aikana. Uudempien ajoneuvojen ryhmän (alle 8 vuotta vanhat sekä 8-9 vuotta vanhat) katsastusten määrä on sen sijaan laskenut edelleen. Toisin sanoen katsastettujen ajoneuvojen keski-ikä on jatkanut vanhenemistaan.

Vanhimpaan ikäryhmään kuuluvien ajoneuvojen katsastusten määrän kasvaminen selittää myös sitä, miksi kaikista katsastuksissa (noin 2,7milj. katsastusta/v) laskettu vakavien vikojen (2- vika) osuus on noussut 2014-2018 välisenä aikana 48,3 %:sta 51,1%:iin, vähäisten vikojen osuus 64,2%:sta 67%:iin ja hylättyjen katsastusten suhteellinen osuus 26,3 %:sta 26,62%:iin. Toisin sanoen autokannan vanhetessa myös katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastuspäätösten kokonaismäärä nousee, koska vanhemmissa ajoneuvoissa havaitaan suhteellisesti eniten vikoja.

5.2 Katsastustoimipaikkojen toiminnan laadun arviointi

Katsastustoiminnan laadun arviointi perustuu Traficomin ylläpitämään rekisteriin tallennettujen katsastustietojen analysointiin ja tilastollisiin prosessin ohjausmenetelmien (SPC) hyödyntämiseen.

Tilastollisia prosessin ohjausmenetelmiä (*spc*) soveltaen on Traficomin rekisteriin 2014-2018 tallennettujen katsastustietojen (noin 13milj. katsastusta) perusteella laskettu odotusarvot eri-ikäisten ajoneuvojen katsastuksissa havaittujen vikojen määrille ja hylkäysprosentteille. Odotusarvoja ja katsastustoimipaikoille katsastukseen esitettyjen ajoneuvojen tosiasiallista ikäjakaamaa, katsastustoimipaikalla havaittujen

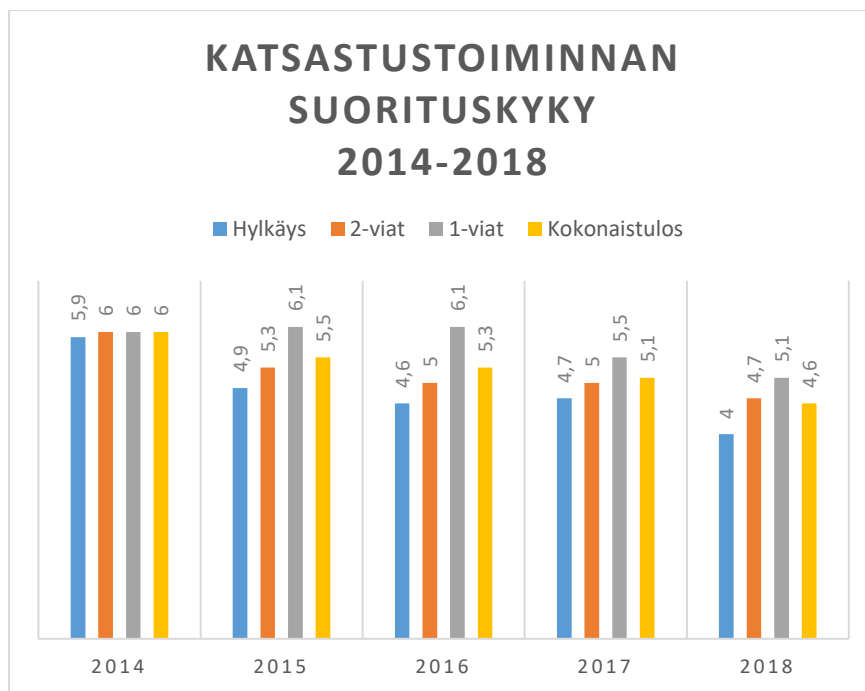
vikojen määriä sekä hylättyjen ajoneuvojen suhteellisia osuuksia hyödyntäen on menetelmän avulla tuotettu informaatiota koko katsastustoiminnan sekä katsastustoimipaikkojen toiminnan suorituskyvystä.

Tunnuslukuja tarkasteltaessa on hyvä huomioida, että katsastuksen lopputuloksen tulee aina määräytyä ajoneuvon kunnan ja vaatimustenmukaisuuden perusteella. Tällöin esim. poikkeuksellisen paljon ennalta tarkastettuja ja korjattuja ajoneuvoja katsastavilla toimipaikoilla voi tunnusluku perustellusta syystä jäädä alhaiselle tasolle. Myös poikkeavan alhainen katsastusmäärä tai ajoneuvorakenne (esim. katsastusten painottuminen raskaaseen kalustoon) voi tuottaa katsastustoimipaikkatasolla poikkeavia tunnuslukuja.

Informaation hyödyntäminen edellyttää aina myös tulkintaa ja pohdintaa ja toimenpiteitä. Parhaimmillaan tehtyjen toimenpiteiden seurauksena voidaan kuitenkin havainnoida selkeitä syy-seuraussuhteita menetelmän avulla tuotettujen tulosten ja tehtyjen toimenpiteiden välillä.

Menetelmän avulla tuotettujen tunnuslukujen avulla voidaan seurata katsastustoiminnan laadunkehitystä, saada tukea katsastustoimintaan liittyvälle päätöksenteolle, tunnistaa katsastuksen laatuun liittyviä ongelmia, suunnitella ja päättää mitä pitäisi parantaa sekä seurata tehtyjen toimenpiteiden ja päätösten vaikutuksia.

Katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen kehitys 2014-2018 voidaan esittää asteikolla 0-10 kuvan 8 mukaisella tavalla.

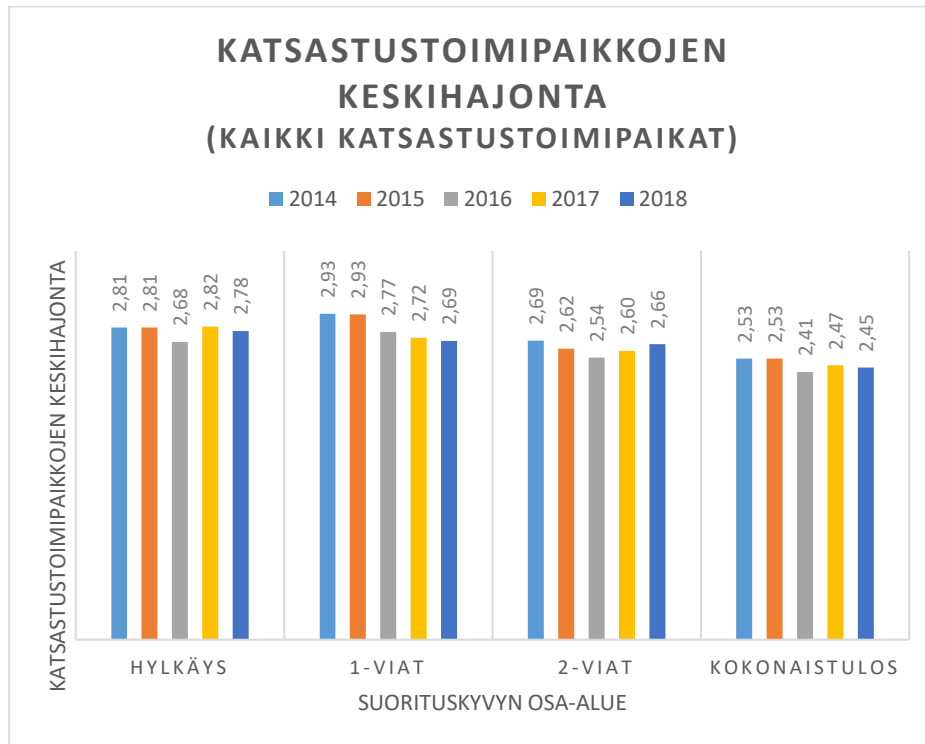
Kuva 8. Katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen kehitys 2014-2018.

Tarkasteltaessa katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen kehitystä, on kuvasta 8 havaittavissa, ettei katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavissa tunnusluvuissa ole tapahtunut merkittäviä muutoksia. Tunnusluvut ovat kuitenkin heikentyneet tarkastelujakson aikana. Tämä on seurausta siitä, että myös katsastuksissa havaittujen vikojen ja hylättyjen katsastusten osuudet ovat vähentyneet kaikissa ajoneuvojen ikäluokissa.

Katsastustoiminnan tasalaatuisuuden kehitystä voidaan arvioida katsastustoimipaikkojen toiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen jakauman eli tulosten

keskihajonnan perusteella. Toisin sanoen, mitä pienempi katsastustoimipaikkojen välinen keskihajonta on, sitä tasaisemmasta laadusta on kyse.

Katsastustoimipaikkojen toiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys 2014-2018 välisenä aikana voidaan esittää 9 mukaisella tavalla.

Kuva 9. Katsastustoimipaikkojen suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen keskihajonnan kehitys 2014-2018 välisenä aikana.

Tarkasteltaessa katsastustoiminnan tasalaatuisuutta, on kuvasta 9 havaittavissa, että katsastustoimipaikkojen välisen suorituskyvyn hajonta on kaventunut vuosien 2014-2018 välisenä aikana. Toisin sanoen katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen perusteella katsastustoimipaikkojen väliset suorituskykyerot ovat kaventuneet.

5.3 Yhteenveto laadun kehityksestä

Katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen ja katsastuksissa havaittujen vikojen sekä hylättyjen katsastusten määrän kehityksen perusteella katsastustoiminnan suorituskyky näyttää laskeneen tarkastelujakson 2014-2018 välisenä aikana. Toisin sanoen katsastukseen esitetyissä ajoneuvoissa on havaittu aiempaa vähemmän vikoja ja puutteita ja ajoneuvoja on myös hylätty katsastuksessa aiempaa vähemmän. Sen sijaan katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen perusteella katsastustoimipaikkojen suorituskykyerot ovat kaventuneet. Toisin sanoen katsastustoiminta on kehittynyt tarkastelujakson aikana tasalaatuisemmaksi.

6 Valvonta

6.1 Yleistä

Katsastustoiminnan laadunvalvonta koostuu katsastusluvan haltijoiden omasta laadunvalvonnasta ja Traficom in suorittamasta viranomaisvalvonnasta. Laadunvalvonnasta vastaavat ensisijaisesti katsastusluvan haltijat itse, Niiden on pystyttävä oman laadunvalvonnan avulla varmistamaan toimintansa riittävän korkea laatu. Omalla laadunvalvonnalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla katsastusluvan haltija pyrkii varmistamaan katsastustoiminnan riittävän korkean laadun. Traficom tukee katsastusluvan haltijoiden omaa laadunvalvontaa julkaisemalla laadunvalvontamittareita ja katsastustilastoja sekä valvonnan tuloksia ja yleisimpiä valvontahavaintoja.

Katsastusluvan myöntämisen edellytyksenä on ollut 1.7.2014 lähtien ISO 9001 – standardin mukainen sertifioitu laadunhallintajärjestelmä, jossa on otettu huomioon katsastustoiminnalle säädetyt ja määrätyt vaatimukset. Kaikilla katsastusluvan haltijoilla tulee olla sertifioitu laadunhallintajärjestelmä 1.7.2019 mennessä.

Traficom in tehtävänä on valvoa, että katsastusluvan haltijat, katsastustoimipaikat ja katsastajat noudattavat katsastustoimintaa koskevia säännöksiä ja määräyksiä. Viranomaisvalvonnan tarkoituksena on osaltaan varmistaa, että katsastustoimintaa suoritetaan säännösten mukaisesti ja tasalaatuisesti kaikilla katsastustoimipaikoilla. Valvonnan tehostamiseksi Traficom voi käyttää ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetussa laissa säädettyjä hallinnollisia sanktioita.

Traficom in suorittama valvonta perustuu vahvasti riskiperusteisuuteen, jossa otetaan huomioon katsastustoimipaikkakohtainen tilastollinen suorituskykymittarin kokonaisarvosana ja riskiluokitus, aikaisempien valvontatoimenpiteiden tulokset, katsastustoiminnan laatua koskevat reklamaatiot ja muut asiakaspalautteet sekä aikaisemmin annetut hallinnolliset sanktiot. Suorituskykymittarilla voidaan tunnistaa katsastustoimipaikkoja, joiden toiminnan laatu ei todennäköisimmin vastaa sille asetettuja vaatimuksia.

Vuonna 2018 Traficom in suorittamia konkreettisia valvontatoimenpiteitä olivat katsastustoimipaikoille suoritettavat valvontatarkastukset, ajoneuvojen uudelleen tarkastaminen välittömästi määräaikaikatsastuksen jälkeen, ajoneuvojen tarkastukset asiakkaan tekemän reklamaation perusteella sekä rekisteröinti- ja muutokatsastusten asiakirjavalvonta. Katsastustoimipaikkojen valvontatarkastusten ja rekisteröinti- ja muutokatsastusten asiakirjavalvonnan suorittamisessa Traficom käytti yksityistä palvelun tuottajaa ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain 40 §:n nojalla. Palvelun tuottajia olivat MAK Tarkastus Oy ja Etelä-Suomen Maantieajoneuvojen Tarkastuspalvelu ESMAT Oy.

6.2 Katsastustoimipaikkojen valvontatarkastukset

Vuonna 2018 Traficom in sopimuskumppani MAK-tarkastus Oy suoritti 121 valvontatarkastusta katsastustoimipaikoille. Koska valvontaa kohdistetaan riskiperusteisesti, joillekin katsastustoimipaikoille suoritettiin useampi kuin yksi valvontatarkastus vuoden aikana. Traficom suoritti itse yhden valvontatarkastuksen.

Valvontatarkastuksissa seurataan ja tehdään havaintoja katsastustoimipaikan käytännön katsastustyöstä seuraamalla määräaikaikatsastusten suorittamista. Arvioitavia asioita ovat katsastajien käyttämät tarkastusmenetelmät, katsastettavissa ajoneuvoissa olevien vikojen ja puutteellisuuden havaitseminen ja arvostelu sekä katsastuspäätösten oikeellisuus. Lisäksi tarkastetaan katsastustoimipaikalla aikaisemmin suoritetujen määräaikaikatsastusten asiakirjoja, kuten katsastustodistuksia, pakokaasumittaustodistuksia ja raskaiden ajoneuvojen jarrulaskelmia. Valvontatarkastuksessa tarkastetaan myös katsastukseen käytettäviä tiloja ja laitteita sekä arvioidaan katsastustoimipaikan oman laadunvalvonnan riittävyttä ja toimivuutta.

Tarkastusraportissa, jonka valvontatarkastuksen suorittaja antaa katsastustoimipaikalle ja lähettää tiedoksi Traficomille, yksilöidään tarkastetuissa asioissa todetut poikkeamat. Poikkeamat luokitellaan vähäisiin/muodollisiin, selkeisiin ja vakaviin poikkeamiin. Traficom päättää, aiheuttavatko poikkeamat ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetussa laissa säädettyjä toimenpiteitä. Katsastustoimipaikan on aina käsiteltävä tarkastusraportti omassa laadunvalvonnassaan ja toteutettavat poikkeamien edellyttämät korjaavat toimenpiteet.

Vuonna 2018 Valvontatarkastuksissa havaittiin suhteellisesti eniten huomautettavaa:

- katsastukseen esitettyjen ajoneuvojen ruostevaurioiden, öljyvuootojen, tuulilasin vaurioiden sekä valaisimien ja jarrujärjestelmien vikojen havaitsemisessa ja kirjaamisessa
- rengasraudan ja ruostehakun sekä akseliston ravistinlaitteen hyödyntämisessä, jousituksen, turvavöiden, valaisimien ja niiden suuntausten tarkastamisessa sekä jarrudynamometrimittauksissa
- jarrulaskelmien havahtumisaineissa, jarruvoimien vaihtelussa sekä ajoneuvo- ja akselikohtaisissa hidastuvuuksissa

6.3 Ajoneuvojen uudelleen tarkastaminen välittömästi katsastuksen jälkeen

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain 41 §:n mukaan katsastustoimipaikan katsastustehtävien valvomiseksi Traficom saa heti katsastuksen jälkeen suorittaa ajoneuvolle katsastusta vastaavan tarkastuksen tai osan siitä. Tarkastuksen suorittamiseksi Traficom in virkamies saa pysäyttää ajoneuvon ennen sen poistumista katsastustoimipaikalta. Tarkastus saadaan suorittaa korvauksetta katsastustoimipaikan tiloissa ja laitteita käyttäen. Tarkastus tulee suorittaa siten, että siitä aiheutuu uudelleen tarkastettavan ajoneuvon kuljettajalle mahdollisimman vähän vaivaa.

Vuoden 2018 aikana Traficom tarkasti 44 ajoneuvoa välittömästi määräaikaikatsastuksen ja 36 ajoneuvoa määräaikaikatsastuksen jälkitarkastuksen jälkeen. Tarkastukset kohdistettiin riskiperusteisesti sellaisiin katsastustoimipaikkoihin, joiden katsastustoiminnan laadussa on ollut suorituskykymittarin ja valvontatarkastusten tulosten perusteella syytä epäillä olevan puutteita. Samalla katsastustoimipaikalla voitiin vuoden aikana tarkastaa useampi ajoneuvo.

Katsastuspäätös todettiin virheelliseksi 9 määräaikaikatsastuksen jälkeen suoritetussa tarkastuksessa (11 % suoritetuista tarkastuksista). Näissä tapauksissa katsastaja oli hyväksynyt ajoneuvon määräaikaikatsastuksen, vaikka se olisi tullut hylätä. Yksi tai useampi vika jäi katsastajalta havaitsematta tai katsastuspäätökseen merkitsemättä 45 määräaikaikatsastuksessa (56 % suoritetuista tarkastuksista).

Yhteensä tarkastuksissa todettiin, että katsastajilta oli jäänyt havaitsematta tai katsastuspäätökseen merkitsemättä 27 % ajoneuvoissa olleista vioista (66 vikaa 247 viasta). Näistä vioista hylkäykseen johtavia oli 10 ja korjauskehotuksen aiheuttavia 66.

6.4 Katsastustoiminnan laatua koskevat reklamaatiot

Traficom saa katsastustoimintaa koskevaa palautetta kansalaisilta, katsastajilta ja muilta viranomaisilta. Vuonna 2018 Traficomille tuli yli sata reklamaatiota sähköpostitse, kirjeitse tai puhelimitse. Palautteet arvioidaan Traficomissa ja ne voidaan ottaa huomioon valvonnan riskiperusteisessa kohdentamisessa. Palautteita myös toimitetaan tiedoksi kyseisille katsastustoimipaikoille, joiden on käsiteltävä ne omassa laadunvalvonnassaan. Osa palautteista arvioidaan sellaisiksi, etteivät ne johda mihinkään toimenpiteisiin esimerkiksi sen takia, että suoritetusta katsastuksesta on kulunut pitkä aika.

Saatu palaute voi johtaa myös siihen, että Traficom tarkastaa kyseisen ajoneuvon. Tarkastus suoritetaan sen selvittämiseksi, onko ajoneuvossa sellaisia vikoja, että se olisi pitänyt hylätä edellisessä katsastuksessa. Tällöin palaute ja ajoneuvon tarkastus voi johtaa ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetussa laissa säädettyihin toimenpiteisiin. Vuonna 2018 Traficom tarkasti saadun palautteen perusteella muutamia ajoneuvoja

6.5 Erikoiskatsastusten valvonta

Erikoiskatsastuksia ovat ajoneuvon tehdyn muutoksen hyväksymiseen ja rekisteritietojen muuttamiseen sekä ajoneuvon rekisteröintiin sekä liittyvät muutostarkastukset ja rekisteröintikatsastukset. Vuosittain suoritetaan noin 70 000 rekisteröintikatsastusta sekä 50 000 muutostarkastusta.

Erikoiskatsastusten valvonnassa tarkastetaan ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen ajoneuvon teknisten- ja muiden tietojen sekä digitoitujen katsastusasiakirjojen perusteella, onko muutos- tai rekisteröintikatsastuksessa hyväksytty ajoneuvo vaatimustenmukainen, onko ajoneuvon vaatimustenmukaisuus osoitettu oikealla tavalla ja onko ajoneuvoliikennerekisteriin tallennettujen tietojen sekä digitoitujen asiakirjojen osalta menetelty säännösten ja ohjeiden mukaisella tavalla.

Erikoiskatsastusten valvonnassa tarkastettavaksi valitaan kaikkien muutos- ja rekisteröintikatsastuksia suorittaneiden katsastustoimipaikkojen suorittamia katsastuksia. Tarvittaessa valvontaa voidaan kohdistaa riskiperusteisesti sellaisten katsastusluvan haltijoiden tai sellaisten ajoneuvojen katsastuksiin, joissa valvontatulosten, valvontahavaintojen ja/tai katsastustoiminnasta saadun palautteen perusteella on todennäköisimmin ongelmia.

Traficom raportoi valvontahavainnot ja valvonnan tulokset katsastustoimipaikoille. Raportointi sisältää yksilöidyt kuvaukset valvontahavainnoista sekä kat-

sastustoimipaikkakohtaisen yhteenvedon tarkastettujen katsastusten sekä valvontahavaintojen katsastustoimipaikkakohtaisesta määrästä. Raportoinnin yhteydessä katsastusluvan haltijoille varataan ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) 43 §:n mukainen mahdollisuus suunnitella ja toteuttaa sellaisia korjaavia ja ehkäiseviä toimenpiteitä, jotka todennäköisimmin estävät raportissa kuvattujen valvontahavaintojen esiintymisen uudelleen.

Traficom kerää ja ylläpitää toimiala, katsastustoimipaikka- ja katsastajakohtaista tietoa valvonnan tuloksista ja valvonnassa kerätyistä havainnoista. Traficom hyödyntää tietoa katsastustoiminnan laadun ja katsastustoimipaikkojen oman laadunvalvonnan arvioimisessa sekä katsastuksen ohjeistuksen ja valvonnan parantamisessa.

Valvonnan tuloksia voidaan hyödyntää myös katsastustoiminnasta annetun lain (957/2013) 43 §:ssä, 44 §:ssä tai 45 §:ssä mainittujen toimenpiteiden perusteena silloin, kun katsastusluvan haltija ei ole valvontahavaintojen perusteella kyennyt varmistamaan toiminnan riittävän korkeaa laatua eikä katsastusluvan haltijan oma laadunhallinta ole kyennyt ehkäisemään katsastustoimintaan liittyvien ongelmien esiintymistä uudelleen.

Erikoiskatsastusten valvonnan tuloksia ja yleisimpiä valvontahavaintoja julkaisemalla Traficom tukee katsastusluvan haltijoiden omaa laadun valvontaa tunnistamaan ja ehkäisemään erikoiskatsastusten laatuun liittyviä ongelmia, varmistamaan erikoiskatsastustoiminnan riittävän korkean laadun sekä arvioimaan omaa toimintaansa suhteessa yleiseen valvontahavaintojen määrään.

Traficom on tarkastanut erikoiskatsastusten valvonnassa vuonna 2018 noin 6000 muutos- ja rekisteröintikatsastusta. Tarkastuksissa tehdyt valvontahavainnot on luokiteltu kolmeen eri vakavuusluokkaan.

Vakavuusluokkia ovat;

Vakavuus 1 (luokka 1) on muodollinen virhe menettelyssä, asiakirjassa, arkistoinnissa tai ajoneuvon rekisteritiedoissa.

Vakavuus 2 (luokka 2) on selkeä virhe menettelyssä, asiakirjassa, arkistoinnissa tai ajoneuvon rekisteritiedoissa.

Vakavuus 3 (vakavuus 3) on vakava virhe menettelyssä, asiakirjassa, arkistoinnissa tai ajoneuvon rekisteritiedoissa.

Vuonna 2018 suoritettujen muutos- ja rekisteröintikatsastusten valvonnassa tehtyjen havaintojen perusteella katsastustoimipaikat ovat pääsääntöisesti onnistuneet ehkäisemään aiemmin raportoitujen valvontahavaintojen esiintymistä uudelleen eli parantamaan näiltä osin erikoiskatsastusten laatua.

6.6 Hallinnolliset sanktiot

Ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain 43 §:n mukaan Traficom voi antaa katsastusluvan haltijalle huomautuksen tai varoituksen taikka peruuttaa katsastusluvan määräajaksi tai kokonaan. Lain 44 §:n mukaan Traficom voi antaa myös katsastajalle huomautuksen tai varoituksen taikka kieltää häntä suorittamasta kat-

sastuksia enintään kuuden kuukauden määräajaksi. Huomautus tai varoitus on annettava, jos katsastusluvan peruuttaminen tai katsastusten suorittamisen kieltäminen olisi kohtuutonta. Perusteet, joilla Traficom voi käyttää hallinnollisia sanktioita katsastuksen valvonnassa, on säädetty lain 43 ja 44 §:ssä.

Traficom on laatinut hallinnollisten sanktioiden käytöstä kaksi periaatedokumenttia vuonna 2017: Periaatteet toimilupalaissa säädettyjen sanktioiden käytöstä määräaikaikatsastusten valvonnassa (7.2.2017) ja Periaatteet toimilupalaissa säädettyjen sanktioiden käytöstä erikoiskatsastusten valvonnassa (11.4.2017). Dokumenteissa on esitetty pääperiaatteet siitä, miten sanktioita käytetään kun katsastustoiminnassa todetaan laatupoikkeamia, laiminlyöntejä tai väärinkäytöksiä. Huomioon otetaan poikkeamien määrä, vakavuus ja toistuvuus. Katsastusluvan haltijoille ja katsastajille annetaan mahdollisuus parantaa toimintansa laatua. Jos toiminnan laatu ei parane, Traficom käyttää ankarampia sanktioita. Vakavimmissa poikkeamissa, kuten tahallissa väärinkäytöksissä, voidaan kuitenkin käyttää heti ankarampia sanktioita. Dokumenttien tarkoituksena on varmistaa, että sanktiointi olisi johdonmukaista, ennakoitavaa ja tasapuolista sekä täyttäisi ajoneuvojen katsastustoiminnasta annetun lain lisäksi perustuslain ja hallintolain vaatimukset.

Vuonna 2018 Traficom antoi katsastustoimipaikoille suoritettujen valvontatarkastusten ja katsastettujen ajoneuvojen uudelleen tarkastusten perusteella 9 huomautusta. Vuonna 2018 kohdistettiin kahteen katsastajaan katsastusten suorittamiskielto.

7 Työvoiman saatavuus ja katsastajakoulutuksen tilanne

7.1 Työvoiman saatavuus

Yleinen taloudellinen tilanne on aina heijastunut katsastustoimipaikkojen työvoiman saatavuuteen. Nykyinen taloustilanne ja sen myötä automyyntien hiljeneminen ovat johtaneet työllisyyden heikkenemiseen korjaamoalalla. Tämän seurauksena työvoiman saatavuus katsastusalalla on jo pidemmän aikaa ollut melko hyvä¹. Taloudellisen tilanteen parantuessa työvoimatilanteen odotetaan kuitenkin kääntyvän jälleen huonompaan suuntaan.

Katsastajan peruskoulutuksena edellytettiin aiemmin vähintään teknikon tai insinöörin tutkinnon suorittamista. Teknikkokoulutuksen loppuminen vaikeutti kuitenkin uusien työntekijöiden saantia katsastusalalle. Tämän vuoksi vuonna 2014 katsastuslainsäädäntöä uudistettaessa katsastajien peruskoulutusvaatimuksia ajantasaistettiin. Muutoksella mahdollistettiin katsastustehtäviin hakeutuminen myös ammatti- ja erikoisammattitutkintojen kautta. Uudistuksella pyrittiin varmistamaan katsastustyövoiman saatavuus sekä ehkäisemään alalla työvoimapulaa.

Vuonna 2018 aloitti katsastusalalla 50 uutta katsastajaa. Myös vuonna 2017 uusia katsastajia aloitti noin 50. Tarve kouluttaa uusia katsastajia näyttää hieman vähentyneen, sillä vuosina 2015 ja 2016 uusia katsastajia koulutettiin vuosittain n.

---

¹ Perustuu suurimpien toimijoiden kanssa käytyihin keskusteluihin

100. Tätä aiemmin vuosittain koulutettiin n. 60-70 uutta katsastajaa. Vuosina 2017 ja 2018 on ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suosio katsastajien pohjakoulutuksena nostanut suosiotaan. Kuitenkin vielä 70 % :a uusista katsastajista omaa edelleen insinööri- tai teknikkotutkinnon.

Katsastusalan toimijoiden kanssa käytyjen keskusteluiden mukaan vuoden 2014 lakiuudistuksella ei ole nähty olleen merkittävää itsenäistä vaikutusta työvoiman saatavuuteen. Työvoiman tarjonta on kuitenkin lakiuudistuksen jälkeen ollut pääsääntöisesti hyvä, joitakin alueellisia tai paikkakuntaakohtaisia poikkeuksia lukuun ottamatta. Alan toimijoiden mukaan alalle hakeutuvia on ollut tarjolla verrattain hyvin erityisesti niillä alueilla, joissa järjestetään autoalan peruskoulutusta sekä katsastajakoulutusta. Sen sijaan alueellisesti, esimerkiksi Itä-Suomessa, alalle soveltuvien uusien katsastajien rekrytoiminen on ollut vaikeampaa.

Katsastustoimipaikkojen edellytettiin aiemmin suorittavan sekä kevyiden että raskaiden ajoneuvojen katsastuksia. Vuoden 2014 katsastuslainsäädännön muutoksissa kevyiden ja raskaiden ajoneuvojen katsastukset kuitenkin erotettiin toisistaan. Vastaavasti katsastustoiminnasta vastaavalta henkilöltä ei enää vaadita katsastuskokemusta kaikkien ajoneuvojen katsastuksista. Kevyiden ajoneuvojen määräaikais- ja erikoiskatsastusten suorittajien runsaasta lukumäärästä johtuen uudistus on lisännyt huomattavasti niiden katsastajien määrää, jotka soveltuvat toimipaikkojen katsastustoiminnasta vastaaviksi henkilöiksi, mikä on helpottanut uusien toimipaikkojen perustamista.

7.2 Katsastajakoulutus

Katsastajilta on edellytetty peruskoulutuksen lisäksi katsastusoikeuksien saamiseen tähtävää jatkokoulutusta vuodesta 1999 alkaen. Koulutusvaatimuksen voimaantulon jälkeen koulutusta oli hyvin pitkään tarjolla vain kahden - kolmen koulutusohjelman saaneen organisaation toimesta. Viimeisen viiden vuoden aikana kouluttajien määrä on lisääntynyt ja koulutustarjonta on vakiintunut aiempaa laajemmaksi.

Alalle tulevilta henkilöiltä edellytettävää kevyiden ajoneuvojen määräaikaikatsastuskoulutusta annetaan nykyisin neljän eri kouluttajan toimesta. Raskaiden ajoneuvojen määräaikaikatsastuskoulutusta tarjoaa neljä kouluttajaa. Vuoden 2018 aikana järjestettiin yhteensä 7 kevyiden ajoneuvojen määräaikaikatsastuskoulutusta. Raskaiden ajoneuvojen määräaikaikatsastuskoulutuksia pidettiin 2. Määräaikaikatsastuskoulutukseen liittyvää täydennyskoulutusta tarjoaa seitsemän kouluttajaa, ja tilaisuuksia järjestettiin vuonna 2018 30 kpl.

Vastaavasti erikoiskatsastuksista kevyiden ajoneuvojen rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuskoulutusta antaa neljä kouluttajaa ja raskaiden ajoneuvojen rekisteröinti-, muutos- ja kytkentäkatsastuskoulutusta järjestää kolme kouluttajaa. Raskaiden ajoneuvojen jarrujen laajan tarkastuksen koulutusta tarjoaa neljä kouluttajaa. VAK-ajoneuvojen katsastuksen ja hyväksyntöjen erikoiskoulutusta järjestää kolme kouluttajaa.

Nykyisin määräaikais-, erikois- ja täydennyskatsastuskoulutuksen tarjontaa voidaan pitää katsastustoimipaikkojen kannalta katsottuna varsin hyvänä. Koulutuksien tarjoajien tai koulutusten määrässä ei ole tapahtunut oleellisia muutoksia katsastuslainsäädännön muuttamisen myötä.

8 Tulevat muutokset

8.1 Katsastuslainsäädännön uudistus

Katsastuslainsäädännön ensimmäinen vaihe tuli voimaan 20.5.2018. Merkittävimpinä muutoksina olivat alle 10-vuotiaiden henkilö- ja pakettiautojen katsastusvälin harventaminen, siirtyminen rullaavaan katsastusajankohdan määräytymiseen sekä pienet muutokset katsastuksen arvosteluperusteissa.

Toisessa vaiheessa tullaan keventämään katsastuslupiin liittyvää sääntelyä. 1.11.2019 alkaen katsastusluvut myönnetään yrityskohtaisena ja yhdellä luvalla on mahdollista harjoittaa katsastustoimintaa niin monessa paikassa kuin haluaa. Samassa yhteydessä mahdollistuu katsastusyrietyksille myös mahdollisuus valita aiempaa vapaammin ne katsastuspalvelut, joita ne kullakin toimipaikalla haluavat tarjota.

Lupasääntelyn muutoksen myötä tullaan muutoksia tekemään myös katsastustoimipaikkoja koskeviin tila- ja laitevaatimuksiin. Muutoksen myötä vaadittavat tilat ja laitteet määräytyvät suoritettavien katsastusten myötä. Tämän arvioidaan tarjoavan mahdollisuuden harjoittaa katsastustoimintaa sellaisissa paikoissa, joissa toiminta ei ole aiemmin ollut mahdollista.

Katsastajan jatkokoulutukseen pääsyn vaatimuksia yhtenäistetään. Aiemmin autotai konenalan tutkinnon lisäksi vaadittavan työkokemuksen määrä vaihteli kuudesta kuukaudesta kolmeen vuoteen. 1.11.2019 alkaen vaadittava työkokemusvaatimus on 6kk kaikille hyväksyttävillä pohjakoulutuksilla.

9 Yhteenveto

Vaikka vuoden 2018 aikana tuli voimaan yksi viime vuosien merkittävimmistä muutoksista katsastuslainsäädännössä, olivat katsastusalalla tapahtuneet muutokset maltillisiksi.

Katsastuspalveluiden saatavuus on säilynyt hyvänä myös alueellisesti. Katsastustoimipaikkojen määrä on kasvanut samaa tahtia, kuin aiempina vuosina. Myös raskaiden ajoneuvojen katsastuspalveluita on saatavissa alueellisesti kattavasti. Viime vuosina myös raskaiden ajoneuvojen katsastuspalveluita tarjoavien toimipaikkojen määrä on lisääntynyt.

Vuoden 2018 lopulla etenkin katsastuksen ja päästömittauksen sisältävien pakettien hinnat olivat laskeneet reilusti vuoden 2017 lopusta. Paketista riippuen hinnat laskevat vuodessa keskimäärin 12-24 €. Bensiinipäästömittauksen, OBD-tarkastuksen sekä jälkitarkastusten keskihinnat kuitenkin nousivat hieman vuoden 2018 aikana. Hintojen laskeva kehitys on jatkunut ainakin vuoden 2013 syyskuulta vuoden 2019 alkuun.

Katsastusalan suurten toimijoiden markkinaosuus on edelleen pienentynyt. Tällä hetkellä ala näyttää kehittyvän kohti pienempiä yrityksiä. Katsastustoiminnan aloittamisen kynnystä saatiin alennettua sallimalla pelkkien kevyiden tai raskaiden ajoneuvojen katsastukset ja helpottamalla katsastustoiminnasta vastaavan henkilön pätevyysvaatimuksia katsastuslainsäädännön uudistuksen yhteydessä. Katsastussäätelyn toisen vaiheen tullessa voimaan, helpottuu uusien katsastustoimipaikkojen perustaminen entisestään.

Katsastustoiminnan laadussa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia vuoden 2018 aikana. Katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen ja katsastuksissa havaittujen vikojen sekä hylättyjen katsastusten määrän kehityksen perusteella katsastustoiminnan suorituskyky näyttää laskeneen tarkastelujakson 2014-2018 välisenä aikana. Toisin sanoen katsastukseen esitetyissä ajoneuvoissa on havaittu aiempaa vähemmän vikoja ja puutteita ja ajoneuvoja on myös hylätty katsastuksessa aiempaa vähemmän. Sen sijaan katsastustoiminnan suorituskykyä kuvaavien tunnuslukujen perusteella katsastustoimipaikkojen suorituskykyerot ovat kaventuneet. Toisin sanoen katsastustoiminta on kehittynyt tarkastelujakson aikana tasalaatuisemmaksi. Vuoden 2018 aikana voimaan tulleet säädösmuutokset eivät ainakaan vuoden 2018 aikana aiheuttaneet merkittäviä muutoksia katsastusten laadussa.

Vuonna 2018 ei tapahtunut merkittäviä muutoksia suoritettun valvonnan määrässä tai annettujen hallinnollisten sanktioiden määrässä. Valvonnan toimintamallia hiottiin vuoden 2018 aikana ja tämän johdosta valvonnan uskotaan tehostuvan vuoden 2019 aikana.

Työvoiman saatavuus on ollut viime vuosina hyvä. Vuoden 2014 lakiuudistus on lisännyt huomattavasti niiden katsastajien määrää, jotka soveltuvat toimipaikan katsastustoiminnasta vastaaviksi henkilöiksi, koska vastaavalta henkilöltä ei enää vaadita katsastuskokemusta kaikkien ajoneuvojen katsastuksista. Tämä on helpottanut uusien toimipaikkojen perustamista. 1.11.2019 alkaen vaatimus katsastustoiminnasta vastaavasta henkilöstä poistuu, joka osaltaan helpottaa entisestään uusien toimipaikkojen avaamista. Ammatti- tai erikoisammattitutkintotauustaisia henkilöitä ei ole toistaiseksi tullut alalle vielä merkittävän paljoa, vaikka näiden osuus alalle tulevista katsastajista onkin kasvamassa. Vuosina 2017 ja 2018 alalle koulutettiin vain 50 uutta katsastajaa. Muutos vuosiin 2015 ja 2016, jolloin koulutettiin vuosittain n. 100 uutta katsastajaa, on merkittä. Katsastajien perus- ja jatkokoulutustarjonnassa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Keväällä 2018 voimaan tullut katsastusdirektiivin muutos aiheutti muutoksia suomalaiseseen katsastuslainsäädäntöön. Katsastusosalalle suurimmat muutokset tulee aiheuttamaan alle 10-vuotiaden henkilö- ja pakettiautojen katsastusvälin harventaminen, joka vähentää vuosittain suoritettavien katsastusten määrää. Tämän muutoksen vaikutukset eivät kuitenkaan vielä näkyneet merkittävässä määrin katsastusallalla vuoden 2018 aikana.